



Przemysł



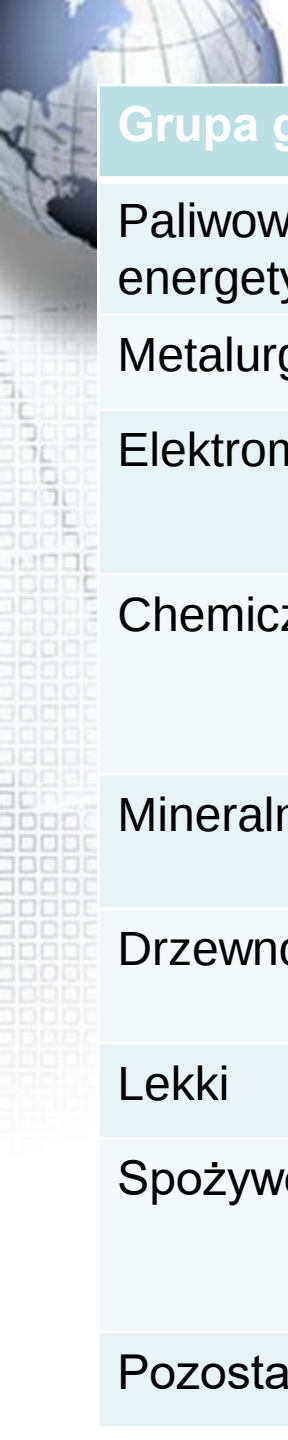


- Przemysł to dział gospodarki narodowej zajmujący się eksploatacją i przetwarzaniem zasobów przyrody w sposób masowy, przy użyciu maszyn i zastosowaniu podziału pracy.
- Przemysł to działalność gospodarcza, polegająca na wydobywaniu surowców i produkowaniu wyrobów oraz świadczeniu usług w zakresie zaopatrywania w energię, wodę i gaz



Podział przemysłu

- Wg wagi: lekki, ciężki
- Wg wytwarzany produkt: wydobywczy, przetwórczy
- Wg cech technologicznych produkcji: tradycyjny, zaawansowanej technologii
- Wg przeznaczenia: środków produkcji, środków konsumpcji
- Gałęziowy podział przemysłu



Grupa gałęzi	Gałąź przemysłu
Paliwowo-energetyczny	Węglowy, paliw, energetyczny
Metalurgiczny	Hutnictwo żelaza, metali nieżelaznych
Elektromaszynowy	Metalowy, maszynowy, precyzyjny, środków transportu, elektrotechniczny, elektroniczny
Chemiczny	Rafineryjny, petrochemiczny, włókien sztucznych, nawozów sztucznych, chemii nieorganicznej, gumowy, perfumeryjno-kosmetyczny
Mineralny	Materiałów budowlanych, szklarski, ceramiki szlachetnej
Drzewno-papierniczy	Tartaczny, stolarki budowlanej, celulozowo-papierniczy,
Lekki	Włókienniczy, skórzaný, odzieżowy
Spożywczy	Zbożowo-młynarski, mięsny, mleczarski, rybny, owocowo-warzywny, ziemniaczany, tytoniowo-chłodniczy
Pozostałe	Paszowy, utylizacyjny, poligraficzny



Funkcje przemysłu ekonomiczna

- Pozyskiwanie i przetwarzanie surowców
- Pobudzanie do rozwoju innych działów gospodarki
- Tworzenie PKB
- Przyspieszanie postępu technologicznego



Funkcja społeczna

- Tworzenie miejsc pracy
- Wpływ na poziom życia ludności
- Kształtowanie struktury wykształcenia i struktury zawodowej





Funkcja przestrzenna

- Przekształcanie środowiska przyrodniczego
- Rozwój urbanizacji
- Zagospodarowanie terenów



Czynniki lokalizacji przemysłu



Ryc. 126. Podział czynników lokalizacji przemysłu



Podstawowe czynniki lokalizacji

- Baza surowcowa,
- Baza energetyczna
- Rynek zbytu
- Czynniki transportu,
- Zasoby pracy
- Infrastruktura
- Zasoby wody
- Korzyści aglomeracji

Dominujące czynniki lokalizacji

Czynnik lokalizacji	Gałęzie przemysłu
Surowce	· górnictwo, hutnictwo żelaza · przemysł materiałów budowlanych i cementowy, tartaczny · cukrowniczy i owocowo-warzywny , rybny
Energia	- Hutnictwo metali
Woda	· energetyka (napęd i chłodzenie urządzeń) · celulozowo-papierniczy · chemiczny, · włókienniczy · spożywczy np. browarniany
Wykwalifikowana i niewykwalifikowana siła robocza	· włókienniczy · elektroniczny, precyzyjny , farmaceutyczny
Rynek zbytu	· spożywczy np. mleczarski · maszynowy, materiałów budowlanych · chemiczny np. produkcja kosmetyków
Zaplecze naukowo-badawcze	· elektroniczny, farmaceutyczny · chemii organicznej

Typy lokalizacji przemysłu

przymusowa

Lokalizowanie zakładów wykorzystujących określony surowiec w miejscu jego występowania (np. kopalnie).



Lokalizacja szybu naftowego, np. tego, który znajduje się w Teksasie, zależy od występowania złóż ropy naftowej.

związana

Lokalizowanie zakładów w pobliżu miejsca występowania surowca, gdy jego transport jest nieopłacalny.



Nieopłacalność transportu węgla brunatnego powoduje, że przemysł energetyczny rozwija się w pobliżu miejsc jego występowania.

swobodna

Niezależna od występowania surowców lokalizacja zakładów zużywających niewielkie ilości surowców lub wykorzystujących najnowsze technologie.



Elementy, z których wytwarza się samochody, niejednokrotnie są sprowadzane z odległych miejscowości i krajów.

Rewolucje przemysłowe

Pierwsza rewolucja przemysłowa (epoka pary)

W 1763 r. James Watt [wym. dżejms łot] konstruował maszynę parową – jeden z najważniejszych wynalazków pierwszej rewolucji przemysłowej. Zastosowanie silnika wykorzystującego parę wodną przyczyniło się do rozwoju przemysłu włókienniczego, a także produkcji takich środków transportu, jak statek parowy, parowóz czy lokomotywa. Okres pierwszej rewolucji odznacza się także rozwojem hutnictwa i górnictwa węgla.

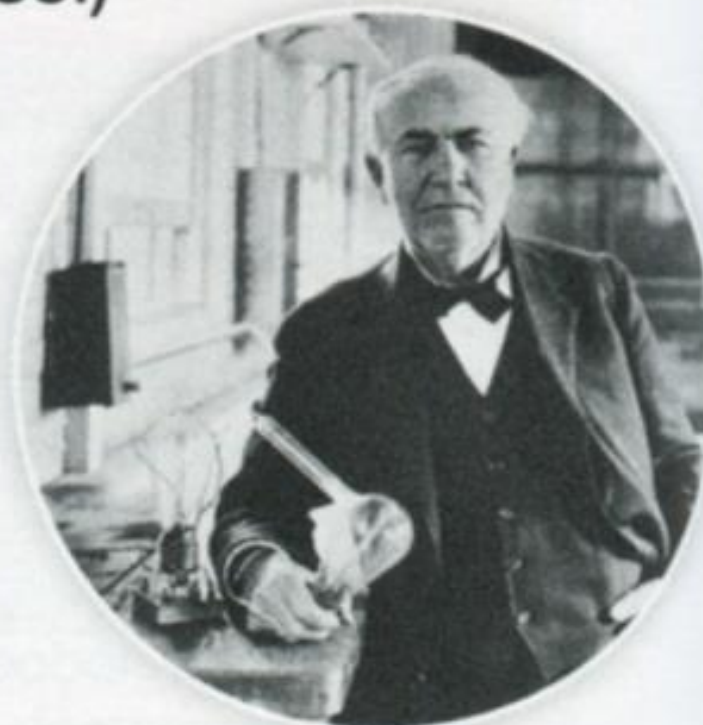


XVIII wiek

Druga rewolucja przemysłowa (epoka elektryczności)

Skonstruowanie w 1879 r. przez Thomasa Edisona żarówki, opracowanie rafinacji ropy naftowej (dokonał tego w 1852 r. Polak Ignacy Łukasiewicz) i rozwój przemysłu chemicznego to główne osiągnięcia drugiej rewolucji przemysłowej.

Z kolei skonstruowanie przez Rudolfa Diesla [wym. dizla] wysokoprężnego silnika było przełomem w rozwoju transportu i przyczyniło się do wzrostu zapotrzebowania na ropę naftową.



przełom XIX i XX wieku



Trzecia rewolucja przemysłowa (naukowo-techniczna)

Kolejnym przełomem w rozwoju przemysłu stał się rok 1958, w którym Jack Kilby [wym. dżek kilbi] skonstruował model układu scalonego. Wynalazek ten umożliwił m.in. automatyzację i komputeryzację produkcji. Rozwój nowoczesnych technologii ograniczył rolę przemysłu tradycyjnego. Okres ten odznacza się dynamicznym rozwojem usług telekomunikacyjnych, a także wzrostem produkcji energii ze źródeł odnawialnych.



druga połowa XX wieku



Czwarta rewolucja przemysłowa (informacyjna)

Rozwój technologii informacyjnych spowodował, że kluczowymi czynnikami wzrostu wydajności i konkurencyjności przemysłu w krajach wysoko rozwiniętych stały się dostęp do informacji oraz ich przetwarzanie. Do symboli rewolucji informacyjnej należą:



internet, trzeciej i czwartej generacji telefonia komórkowa, a także związane z nimi urządzenia mobilne: tablet i smartfon. Duży udział w spopularyzowaniu tych ostatnich miał Steven Paul Jobs [wym. stiwen pol dżobz] – twórca iPod'a [wym. ajpoda] oraz iPhone'a [wym. ajfona]. Czwarta rewolucja odznacza się też dynamicznym rozwojem biotechnologii i inżynierii genetycznej.

Zadania

Zadanie 16.4

Jakich czynników lokalizacji przemysłu nie wymieniono w poniższej klasyfikacji?



Zadanie 16.5

Jakie czynniki zadecydowały o lokalizacji niżej wymienionych zakładów przemysłowych:

- a) elektrownia „Dolna Odra” w Nowym Czarnowie (woj. zachodniopomorskie),
- b) huta im. T. Sendzimira (dawniej huta im. W. I. Lenina) w Krakowie,
- c) zakłady samochodowe „General Motors” w Gliwicach,
- d) zakłady im. H. Cegielskiego w Poznaniu,
- e) zakłady sodowe w Inowrocławiu (woj. kujawsko-pomorskie),
- f) zakłady produkcji nawozów fosforowych w Policach (woj. zachodniopomorskie),
- g) cementownia „Chełm” (woj. lubelskie),
- h) tartak i wytwórnia mebli w Hajnówce (woj. podlaskie),
- i) cukrownia w Chełmży (woj. kujawsko-pomorskie)?



Zadanie 1

Na mapie konturowej Polski zaznaczono występowanie wybranych zakładów przemysłowych. Podaj dla każdego z zakładów po jednym, najważniejszym czynniku lokalizacji.

Czynnik lokalizacji:

1

2

3

4





Zadanie 2. (2 pkt)

Tabela przedstawia strukturę produkcji energii elektrycznej według rodzajów elektrowni w wybranych krajach świata w 2000 roku.

Kraj	Energia elektryczna z elektrowni w %			
	cieplnych	wodnych	jądrowych	geotermalnych
Norwegia	0,6	99,4	-	-
RPA	92,0	1,7	6,3	-
Francja	8,0	15,0	76,8	0,2

Dla każdego z wymienionych w tabeli krajów podaj po jednej przyczynie dominującego udziału danego rodzaju elektrowni w strukturze **produkcji energii elektrycznej**.

Norwegia

RPA

Francja



Zadanie 3 (2 pkt)

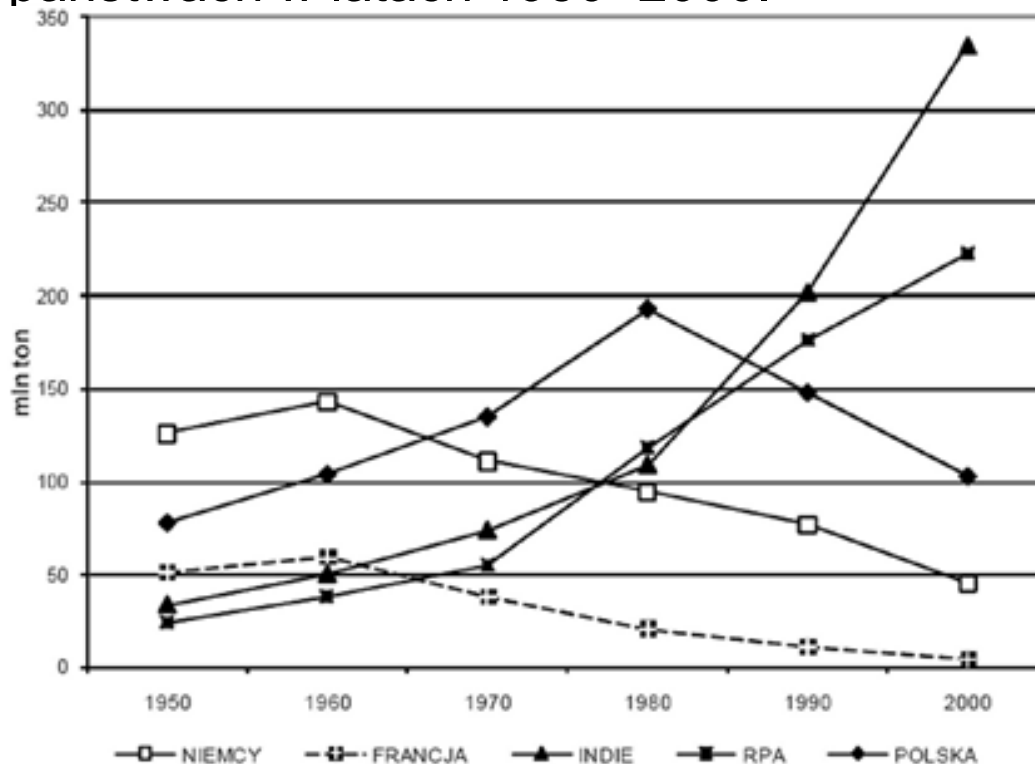
Przyporządkuj podanym surowcom mineralnym wybrane obszary ich eksploatacji.

- | | |
|--------------------|---|
| A. gaz ziemny | 1. Zagłębie Appalaskie, Zagłębie Donieckie, Nizina Chińska |
| B. ropa naftowa | 2. basen Zatoki Gwinejskiej, basen Jez. Maracaibo, Zatoka Meksykańska |
| C. węgiel kamienny | 3. Nadrenia, Zagłębie Podmoskiewskie, Sudety |
| D. węgiel brunatny | 4. Ziemia Arnhema w Australii, Masyw Centralny we Francji, rejon Jez. Huron i Athabaska |
| | 5. południowy Ural, Półwysep Jamał, szelf Morza Północnego u wybrzeży Holandii |

A. B. C. D.

Zadanie 4 (2 pkt)

Na wykresie przedstawiono wielkość wydobycia węgla kamiennego w wybranych państwach w latach 1950–2000.



a) Podaj nazwę państwa, w którym nastąpiła największa zmiana wielkości wydobycia węgla kamiennego między 1990 a 2000 r.

b) Porównaj tendencje w wydobyciu węgla kamiennego w Polsce i RPA w latach 1950–2000

- **Zadanie 5 (3 pkt)**
- **Wymień 3 cechy, którymi różni się węgiel brunatny od kamiennego**
- **Na podstawie przekrojów geologicznych, wyjaśnij dlaczego węgiel brunatny eksploatuje się metodą odkrywkową a węgiel kamienny głębinową**

